

הזרם הגואה של חלב

באפריל ש. ז. התקיימה ועידה בינלאומית בלונדון שעיקר דיוניה התרכזו בשאלת קידום השיווק של חלב ומוצריו. לכבוד ועידה זו הוציא ה"טיימס" מוסף מיוחד שהוקדש לבעיות משק החלב באנגליה. אנו מפרסמים כאן תמצית אחד המאמרים שקוראינו ודאי ימצאו ענין בו.

ברם, סקר זה מצטמצם לאנגליה וואלס, שהן המקור לשפע החלב.

מתוך הנתונים שפורסמו על ידי המועצה אפשר לעמוד על התפתחות משק החלב. מחזור של 52 מיליון לי"ש בשנים 1938/39 עלה עד ל-286 מיליון ב-1961/62. המחזור הממוצע לכל יצרן עלה מ-540 לי"ש ל-2,470 לי"ש.

גם תנובת החלב עלתה במהירות בעשור השנים האחרונות: העליה הממוצעת בין השנים 1951-1955 ל-1961-62 מתבטאת ב-225 מיליון ק"ג לשנה. הסיבה העיקרית לעליה זו היא עליה בתנובה הממוצעת של הפרות, אך ברור שגם מספר הפרות עלה. במשך עשר השנים עלתה תנובת החלב בשיעור של 25% בעוד שמספר הפרות עלה ב-10% בלבד.

מור הדבר שעליה בתנובה מלווה בירידה מתמדת של מספר הייצרנים. זוהי אחת המגמות הבולטות המסתמנת בתעשיית החלב. בסוף השנה הראשונה לפעולתה של המועצה (1934) נרשמו בה 100,450 בעלי משקי חלב. בשנת 1939 הגיע מספרם של אלה ל-133,792. בשנת 1950 היה מספר הייצרנים 161,937. שהוא המספר הגבוה ביותר שנרשם; ומאז חלה ירידה ובשנת 1962 נרשמו בסך הכל 111,803; וירידה תלולה עוד יותר חלה בשנה החולפת.

לעומת זאת גדלו העדרים. ב-1942 מנה העדר הממוצע 15 פרות, ב-1955 — 17 פרות. ב-1960 הגיעו לממוצע של 21 פרה לעדר, ועתה מתקרב הממוצע כנראה ל-25.

קצב הגדלתו של העדר היה מהיר פי שלוש בתקופה שבין השנים 1955-60 מאשר בין השנים 1942-1955. להיכן יובילנו קצב זה?

עצירת השיטפון

אמנם התעשייה היא יעילה מאוד, אבל יעילות זו יצרה בעייה חמורה שעדיין אין לה פתרון:

עסקי החלב באנגליה הם בעלי ממדים נכבדים לכל הדעות; בהיקפם המלא (ייצור, חרושת והפצה) כיום הם נאמדים ב-580 מיליון לי"ש; לגבי הייצרנים באנגליה ובוואלס נע המחזור סביב 350 מיליון לי"ש בשנה.

תרומתו של החלב למזווה המזונות הוא 2,500 מיליון גאלון (גאלון אחד — 4.55 ליטר); 1,600 מיליון גאלון משווקים כחלב שתיה בעיקר והשאר מופנה לתעשייה, בה מייצרים 220 אלף טונות חלב מעובה (חלק לייצוא), 25 אלף טונות של אבקת חלב מלא (כמתצית התצרוכת באנגליה), 110 אלף טונות גבינה (כמעט מחצית התצרוכת) ועוד 50-60 אלף טונות חמאה.

תוצר לוואי של משק החלב הוא הבשר. חלקו של ענף החלב בייצור הבשר הוא עצום והוא עולה וגדל משנה לשנה. כ-20% מכל הבקר שהוצא לשוק הבשר היוו הפרות הפסולות מעדרי החלב. עודפי העגלים והעגלות מעדרי החלב סיפקו את החלק העיקרי של "חומר הגלם" למפסמות, ויש יסוד לאומדן ש-65% של הבקר שהועמד לפיטום בא מעדרי החלב (חוץ מהפרות). כשסוקרים את כל התהליך — מהייצור במשק ועד להפצת 30 מיליון בקבוקי חלב מדי יום ביומו, משתכנעים שזהו אחד המפעלים היעילים ביותר מסוגו בעולם, המנהל את כל עסקיו ללא סובסידיה מטעם הממשלה, פרט לזו הנובעת מתכנית הסעד הכללית.

המפתח להצלחה זו טמון בארגון המופתי לאורך כל תהליך ההספקה. לגבי היצרן מתבטא הארגון במועצות שיווק החלב, אחת הפועלת באנגליה ובוואלס ושלוש בסקוטלנד.

בה גבוה ומתירות הגדילה — יש להרחיב אם בסיס הברירה בפרים ב-40% בערך, ולשם כך יש להעלות את מספר העגלים בכל שנתון עד ל-20. ראובן בר-ענן

כיום ניצבת התעשייה היעילה של החלב בבריטניה — אחרי תקופת פיתוח, הרחבה, הישגים טכניים ומנהליים חשובים — ומחכה למה שיביאו לה הסכמי בריסל (השוק המשותף). היא מחכה לראות אילו צווים יתקבלו מהממשלה ובעיקר מה יעשה כדי לרסן את יבוא מוצרי החלב.

מוניטין פלאי

היעילות הרבה במשק החלב נובעת ממימשק יעיל, משיטות הזנה יעילות יותר, המתבססות בעיקר על הערכה נאורה יותר של פוטנציאל המרעה הטבעי, מבקר בריא יותר, ממבנים וציוד תכליתיים ומתכנית טיפוח מתוקנת. עובדה היא שהטיפוח הזה הקנה לעדר הלאומי מוניטין פלאי ממש של איכות משובחת וחוסן. את ההשגחה הזו יש לזקוף במידה רבה לזכות שיטת ההזרעה המלאכותית.

כבר נאמר לעיל שהתקופה של הרחבה ללא התחשבות במחיר עברה. יחד עם כל שאר החקלאים מרגיש גם בעל משק החלב בוודאות שהפריון (פרודוקטיביות) צריך לבוא במקום "יצרנות" גרידא, והפריון עשוי להתפרש כצמצום התפוקה. משק החלב חייב להתנהל על בסיס מסחרי שבו ההוצאות נרשמות ונבדקות ומושוות להוצאות סטנדרטיות מסוימות.

את החוליות הרופפות במבנה המשקי — במזון, כוח עבודה, עודפים או כל פגם אחר יש למצוא מיד ולחסל. רק בדרך זו אפשר להתגבר על גרעונות ולהחזיק מעמד בתחרות הגוברת והולכת.

משימה זו אין להטיל על החקלאי עצמו. לניהול חשבונות אלו דרושה מומחיות ואפילו מחשבים אלקטרוניים, ואלו נמצאים בידי "שירות הייעוץ החקלאי הלאומי" וכן בידי "שירות חיר צאות ייצור נמוכות" שהוקמו שניהם על ידי המועצה לשיווק החלב. רצוי שכל יצרן יפנה, לטובתו, לאחד מן השירותים האלו; מבלי להתחשב ב־6 המיליונים של ל"ש ששר החקלאות (האנגלי) מר כריסטופר סואמס הורים לענף החלב לשנת התקציב 1963.

אלאן ראמסיי

(מתוך — The Times, 3.4.1963)

כיצד לעצור שיטפון גובר והולך זה של חלב? העוקץ בבעיה זו הוא בעובדה שרק 6,300 מיליון ק"ג חלב נמכר בצורה ניגרת במחיר של 3 שילינג ו־6 פני לגאלון (32.7 אג' הליטר). בעוד ש־2,700 מיליון הק"ג המעובדים לתוצרת מכניסים רק 1 שילינג ו־5 פנס עבור הגאלון (13.3 אג' לליטר). הוצאות הייצור הממוצעות הן מעל 2 שילינג לגאלון (18.7 אג' הליטר) ובשנה האחרונה היה המחיר הממוצע שהתקבל מכל החלב לצורתי 2 שילינג ו־10½ פנס עבור הגאלון (29 אג' בעבור הליטר).

תעשיית החלב עשתה מאמצים ניכרים כדי להגביר את מכירת החלב הניגר. מסע תעמולה נרחב מנוהל על ידי המועצה בתמיכתם של היצרנים והמשווקים. למועצה עצמה יש צוות מוכרים והם מנסים למשוך את קהל הקונים בעזרת תכנית טלביזיה קבועה. בס"ה תעלה הפירסומת והתעמולה כ־2,250,000 ל"ש בשנת 1963; סכום זה יכולה על ידי היצרנים.

שיטות מכירה מודרניות אלו מקווה תעשיית החלב הבריטית להחדיר גם לארצות יבשת אירופה בהשפעת ועידת לונדון. אך מהו ענייננו בנעשה מעבר לתעלה? התשובה היא: ככל שתגדל תצרוכת החלב הניגר בשאר הארצות יישאר בהן פחות חלב לתעשיית הגבינה, החמאה, השמנת המפוסטרת וכולי, וכך יקטן הלחץ של ארצות אלה על השוק הבריטי במוצרי החלב. הבעיה לא היתה קיימת אילו היתה באירופה תצרוכת חלב ניגר שווה לזאת שבבריטניה. כפי שאפשר להיווכח מהנתונים שלהלן, אין הדבר כך.

אומדן צריכת חלב שתיה בק"ג לראש ולשנה

מערב גרמניה	105.30
איטליה	58.50
ארצות השפלה	151.20
צרפת	105.75
בלגיה ולוקסמבורג	93.15
הממלכה המאוחדת	141.75

אפשר היה, כנראה, להכפיל את צריכת החלב ברבות מארצות אירופה על ידי שימוש בשיטות התעמולה והפירסומת הבריטיות.